

| | | | |
|------------------------|--|-----------|-------------|
| Projekt | Jan Amos Komenský v digitální éře | | |
| Název | Zachycení obsahu textu na časové ose | | |
| 2. stupeň | Doporučeno pro 6.–7. ročník ZŠ | | |
| Vzdělávací obor / Téma | Český jazyk a literární výchova / Literární výchova, Komunikační výchova | | |
| Rozvíjená gramotnost | ČTENÁŘSKÁ | DIGITÁLNÍ | MATEMATICKÁ |

Cíl činnosti:

Žáci se naučí obsah výchozího textu zpracovávat formou časové osy. Podmínkou jeho zpracování je detailní a hluboké porozumění sdělení textu a jeho kontextu. Dále se cílí na schopnost odhalit chybějící informace a ty si dohledat v dostupných zdrojích. Při konstruování časové osy žáci rozvíjejí matematické představy, protože časová osa má být přehledná. Časová osa, která bude vytvořena, je vložena do sdíleného „informačního portfolia“ k danému tématu (Jan Amos Komenský), čímž se vytváří nový digitální obsah a je uložen tak, aby byl kdykoliv v budoucnu využitelný k dalšímu studiu.

Pomůcky: pracovní list Jan Amos Komenský – život, pracovní list – práce s osou a s mapou, informační zdroje konvenčního typu a nebo digitální informační zdroje na internetu.

Popis činností:

1. Žáci obdrží pracovní list Jan Amos Komenský – život se zadáním text projít a označit barevně události, osoby a časové údaje. Označují zároveň místa, kde jsou uvedeny osoby a události, ale časové údaje chybějí. Úkol lze variantně řešit v digitálním prostředí: žáci dostanou zadání vytvořit si kopii pracovního listu, do jehož názvu vepíší své jméno a pracují tak výhradně v digitálním prostředí. Digitální a konvenční prostředí lze také různě kombinovat.
2. Žák má v pracovním listu papírové či digitální formy navrhnout tabulku, která označené informace umožní strukturovat.
K řešení: tabulka by měla obsahovat sloupce pro: časový údaj, vč. chybějícího; událost; osobu; místo.
3. Žák koriguje tabulku (sloupce a kategorie třídění) frontálně (variantně v digitální třídě může učitel například ukázat úplnou tabulku a tabulku neúplnou), žáci v diskusi korigují svůj první návrh.
4. Žáci svou tabulku doplní o informace z textu.
5. Žáci dále dohledávají informace k místům či časovým údajům, které ve výchozím textu nejsou.
6. Učitel jim v tuto chvíli sdělí, že doplněné informace mají doplnit citací zdroje. Pro citovaný zdroj doplňkových informací žáci vytvoří další sloupec tabulky. Variantní řešení: v digitálním prostředí žáci také MOHOU upravit šířku sloupců, popř. rozložení stránky na „na šířku“.
7. Učitel žákům v tuto dobu rozdává pracovní list práce s osou a s mapou (v digitální třídě jim poskytne odkaz, aby si vytvořili vlastní kopii) s časovou osou pokrývající vývoj protestantismu.
8. Žáci rozstříhají výchozí text a položí všechny nastříhané části na předloženou časovou osu. V digitální třídě vyjmou úseky textů a vloží je do digitální časové osy na místo, kam patří. Jako aplikaci, v níž lze pracovat, doporučujeme canvu (www.canva.com), která je uživatelsky vstřícná, intuitivní a ovládání je v češtině. Případně lze ale využít jiný vhodný software, např. storyboard (www.storyboardthat.com). Ten umožní intuitivně vytvořit časovou osu podle potřeby, aby byla přehledná; což ale může nahradit uvažování žáků při určování vhodného měřítka.
9. Žáci posoudí, zda je výsledek jejich práce přehledný (není, ústřížky budou ležet na jedné nepřehledné hromádce).
10. Žáci jsou rozděleni do max. tříčlenných skupin (např. podle abecedy) a vytváří časovou osu tak,

aby umožnila přehledné rozmístění ústřížků. Variantní řešení: V digitální třídě může učitel žáky naučit využívat digitální aplikaci k tvorbě časové osy a jejímu ukládání¹.

11. Žáci tvoří časovou osu a dbají na její přehlednost. Pracují s prostorovými možnostmi aplikace nebo formátu, který jim k časové ose poskytne učitel. Odhadují také měřítko pro časové úseky (časová osa má být vytvořena v konkrétním měřítku, jinak bude nepřehledná a matoucí).
12. Žáci svůj hotový produkt představí. V digitální třídě mohou nebo nemusí prezentovat, v konvenční prezentují práci skupin, takže je potřeba více času.
13. Výtvary skupiny uloží na místo, na němž se třída domluví. Jedná se o počátek učení se o tematických informačních portfoliích².

Komentář z pohledu gramotnosti:

Čtenářská gramotnost:

Žák podpoří svou čtenářskou metakognici (OVU: ČG-3-4-03; 3-4-05), neboť musí zvolit takové postupy čtení a analýzy textu, aby správně vyřešil zadané transformační úlohy. Dále pracuje s neúplnými informacemi, které následně doplňuje, tedy musí z nalezeného vyvodit nové souvislosti ve shodě s OVU ČG-3-2-08. V závěru propojuje informace z textu se schématem (ČG-3-2-10).

Matematická gramotnost:

Při vytváření časové osy žák uplatní schopnost odhadnout měřítko časové osy, která přehledně znázorní chronologii Komenského života na základě životopisného textu (MG-3-2-01), a následně ji pomocí online aplikace nebo „papíru, pravítka a tužky“ vytvoří a vloží do informačního portfolia třídy.

Digitální gramotnost:

Žáci budou při řešení převádět formáty (text,obrázek / infografika) a slučovat je do nového digitálního obsahu (DG-4-2-01). Při tvorbě výsledného dokumentu (tabulky s časovými údaji a souvislostmi) do portfolia pracují také s informacemi na internetu, vyhledávají ty, které potřebují (DG-4-3-01), a při zpracovávání dodržují autorské právo a licenční ustanovení (DG-4-1-08).

Možnosti individualizace a diferenciaci výuky:

Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je možné připravit uzpůsobená textová zadání s předvyhledanými slovy. Pokud jsou obtíže žáka při práci s textem zásadní, lze text zjednodušit nebo dokonce zkrátit. Vhodné je, aby si možnost uzpůsobení zadání žáci sami vybírali na základě svého sebehodnocení.

Důkazy o učení:

- Žák nalezne a **správně označí** časové, místní údaje a údaje týkající se osob v životě J. A. Komenského v životopisném textu.
- Žák vytvoří a doplní přehlednou tabulku **vlastní konstrukce** tak, aby v ní nechyběly žádné informace vč. citací použitých informačních zdrojů.
- Žák ve skupině vytvoří **přehlednou** časovou osu dokumentující klíčové události a setkání J. A. Komenského v čase.
- Žák uloží vytvořenou časovou osu v digitální podobě **do informačního portfolia** třídy o J. A. Komenském.

Zdroje:

KOUBEK, Petr, NOVOTNÁ, Věra. Jan Amos Komenský v digitální éře. Metodický portál: Články. RVP.cz [online]. 23. 06. 2020 cit. [2021-04-18]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22535/JAN-AMOS-KOMENSKY-V-DIGITALNI-ERE.html/>

Aplikace:

Clever Prototypes, LLC. Storyboard That. © 2021. Odkaz na zdroj: www.storyboardthat.com

Canva. © 2021 Copyright Canva, Odkaz na zdroje: about.canva.com

1 Například tuto: time.graphics/editor

2 Pracují-li žáci v konvenční třídě, digitalizují výsledek například scannerem nebo fotoaparátem a uloží jej stejně, jako by se vzdělávali v digitální třídě.

Tento digitální vzdělávací materiál je součástí souboru aktivit, který vytvořil autorský tým [PPUC-ZŠ2-tým](#), hlavní editorka Marta Břehovská. Další sdílení a úpravy aktivity jsou umožněny za podmínek licence [CC BY-SA 4.0 Mezinárodní](#), která se vztahuje na text, obrázky i přílohy této aktivity, pokud není uvedeno jinak. Na stránce [www.gramotnosti.pro/epublikace](#) najdete konkrétní postup, jak lze v souladu s podmínkami otevřené licence aktivitu upravovat či šířit. Soubor aktivit byl vytvořen v rámci projektu [Podpora práce učitelů](#) (PPUČ), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval [Národní pedagogický institut České republiky](#). Diskutujte a ohodnoťte aktivitu na stránce Elektronické materiály (<https://ema.rvp.cz/>) na Metodickém portálu RVP.CZ.



Gramotnosti.pro život!
Učíme v souvislostech



EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



PRACOVNÍ LIST – práce s osou a mapou

Jan Amos Komenský

DĚTSTVÍ

Jan se narodil 28. března 1592 na Moravě, snad v Uherském Brodě. Jeho otec byl významným měšťanem a členem Jednoty bratrské. Ve dvanácti letech však oba rodiče zemřeli, a tak Jan pobýval nějaký čas u své tety ve Strážnici.

STUDIA

V roce 1608 začal studovat na latinské škole v Přerově. Byl nadaný a pracovitý, proto ho Jednota bratrská vyslala na vysoké školy do zahraničí (Herborn, Heidelberg).

UČITEL A KAZATEL

V roce 1614 se Komenský vrátil ze studií zpátky na Moravu a začal sám učit. Stal se ředitelem latinské školy v Přerově a později ve Fulneku. V roce 1616 byl vysvěcen na kněze, přijal druhé jméno Amos a stal se kazatelem Jednoty bratrské.

RODINA

Ve Fulneku se poprvé oženil. S manželkou Magdalénou měl syna, na cestě bylo i druhé dítě. Včas se dozvěděl zprávu, že jeho život je ohrožený. K městu se blížilo vojsko španělských žoldnéřů, kteří zabíjeli nekatolické duchovní. Komenský uprchnul z města, skrýval se v lesích a okolních horách. Po roce mu na mor zemřela žena a obě děti. Několik let žil v Brandýse nad Labem pod ochranou moravského hejtmána Karla ze Žerotína. V roce 1624 se oženil podruhé. Se ženou Dorotkou měl tři dcery a jednoho syna.

VYHNANSTVÍ

Po Bitvě na Bílé hoře (1620) se poměry u nás zhoršovaly, až nakonec v roce 1627 vyšlo nařízení, že lidé vyznávající jinou nežli katolickou víru, musí buď odejít ze země nebo přestoupit ke katolictví. Komenský s početnou skupinou českých bratří v roce 1628 Čechy opustil. Útočiště našel v polském Lešně. Z učitele se vypracoval až na rektora zdejšího gymnázia.

Hluboce nespokojený s tím, jak vypadá školství, škola i vzdělání, začal psát nové učebnice pro výuku latiny, která byla v té době nejrozšířenějším jazykem. Učebnice se brzy staly velmi populární, byly překládány do mnoha světových jazyků, otevřely cestu k novému způsobu vzdělávání na školách.

ZAHRANIČNÍ CESTY

Zájem učenců i vládařů o dílo Jana Amose Komenského mu otevřel dveře do zemí nekatolické (protestantské) Evropy: Anglie, Nizozemí, Švédsko, Polsko... Naskytla se mu nejen příležitost propagovat nové metody školní práce a své názory na vzdělání, ale také hledat pomoc pro Čechy a iniciovat spolupráci evropských vládců.

Společně s uznávanými evropskými učiteli chtěl Jan Amos pracovat na díle, které by ukázalo cestu k lepšímu uspořádání světa. V roce 1641 přijal pozvání parlamentu na pobyt v Anglii, kde měl o nápravě světa rokovat s dalšími 11 učiteli. V roce 1642 ho požádali Švédové o reformu svého školství a sepsání řady nových učebnic. Roku 1651 se pokoušel založit školu nového typu v Uhrách (dnešním Maďarsku).

V roce 1656 se přestěhoval s rodinou do Nizozemí (dnešního Holandska).

KONEC ŽIVOTA

Na konci života se Komenskému rozplynula nejen vidina návratu do vlasti, ale i možnost jakkoliv ovlivnit politické uspořádání Evropy. Naděje na náboženskou svobodu v zemích českých vyhasla, Čechy zůstaly katolické pod habsburskou nadvládou. Komenskému zemřela i druhá žena. Další z řad tragédií v jeho životě byla smrt jeho druhé ženy a požár v Lešně, při kterém shořela část jeho celoživotního díla.

Posledních 14 let strávil Komenský v klidném zámožném Amsterdamu. Potřetí se oženil. V kruhu rodiny a pod ochranou mecenášů pracoval na svém vrcholném díle Všeobecné poradě o nápravě věcí lidských. Dílo nedokončil, ale i ty části, které vytvořil společně s mnoha dalšími jeho spisy, obsahují tolik moudrých myšlenek, že byly oporou a posilou pro lidi mnoha generací.

Jan Amos Komenský zemřel 15. listopadu 1670. Pochovaný je v kostele holandském v Naardenu.

Rozstříhejte text a proužky přiřaďte tam, kam patří, na této časové ose:

Historická data 15. až 18. století

| | |
|-------------|---|
| 1415 | upálení Mistra Jana Husa vznik hnutí kališníků |
| 1420 | Jan Žižka - husitské války |
| 1450 | vynález knihtisku |
| 1457 | založení Jednoty bratrské |
| 1458 | český král Jiří z Poděbrad |
| 1492 | Kryštof Kolumbus - objevení Ameriky |
| 1526 | české země součástí Habsburské monarchie |
| 1575 | císař Rudolf II. právo vyznávat v českých zemích katolickou i nekatolickou víru |
| 1618 | začátek třicetileté války |
| 1620 | bitva na Bílé hoře |
| 1621 | poprava českých pánů |
| 1627 | zákaz nekatolického vyznání v Čechách a na Moravě |
| 1648 | konec třicetileté války |
| 1781 | Josef II. zrušení nevolnictví, toleranční patent (svoboda vyznání) |

Chybí vám nějaký rok na časové ose?

Níže na prázdnou část stránky vytvořte podobnou časovou osu, kde by každý vystřižený proužek měl své zastavení (nebo i více):

Práce s mapami:



Zdroj mapy:

PUTZGER, Friedrich. Historischer Weltatlas (Jubiläumsausgabe); 89. Auflage, 1965

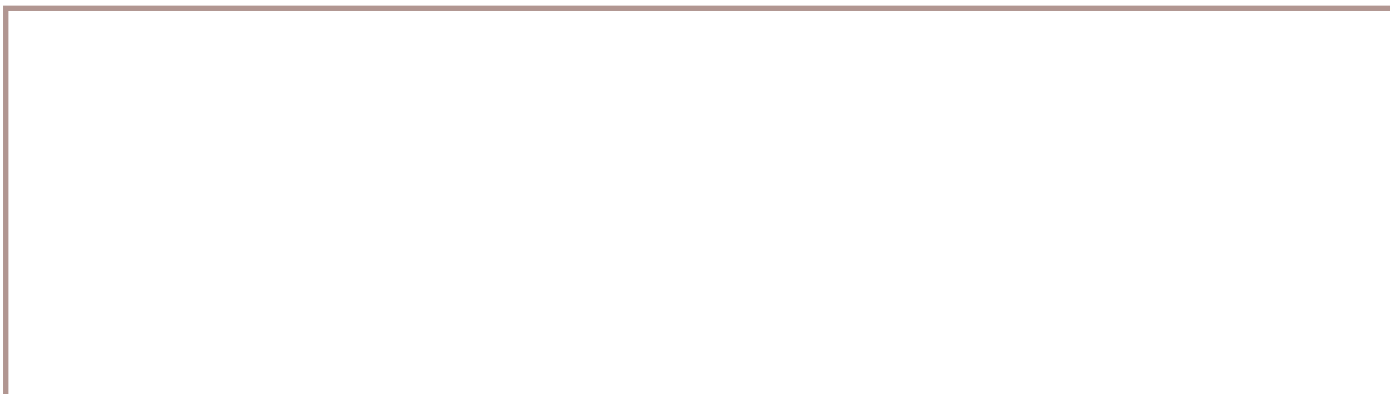
STIER, Hans Erich. Westermanns Großer Atlas zur Weltgeschichte, 5. Auflage, 1969

Haacks geographischer Atlas. VEB Hermann Haack Geographisch-Kartographische Anstalt, Gotha/Leipzig, 1. Auflage, 1979

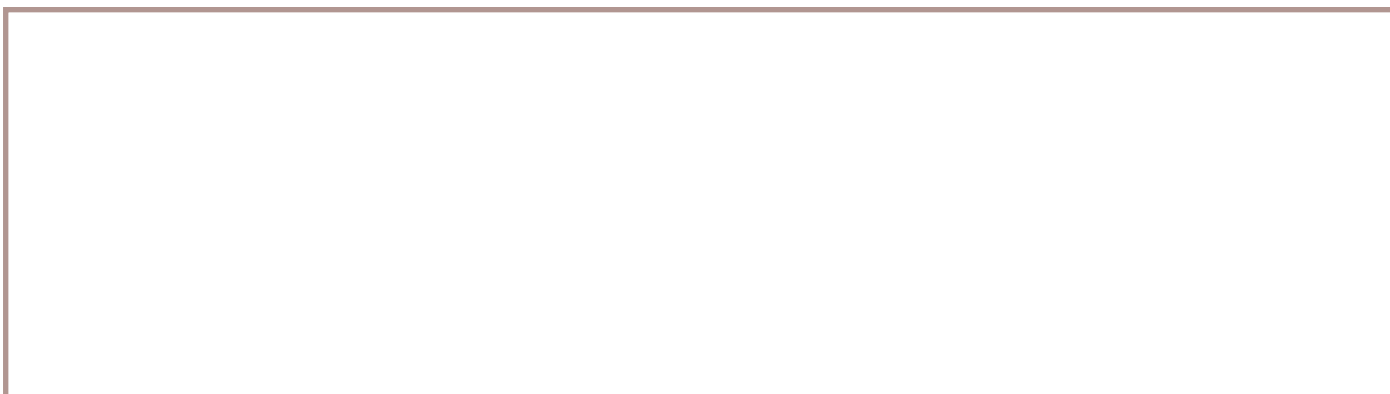
KINDER, Hermann. DTV-Atlas Weltgeschichte. 32. Aufl. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1998. ISBN 3-423-03002-x.

ALFERS, Robert. Map of the Holy Roman Empire, 1789 en.png. In: Wikimedia.org [online]. 8. června 2008. CC BY-SA 3.0. Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4179496>

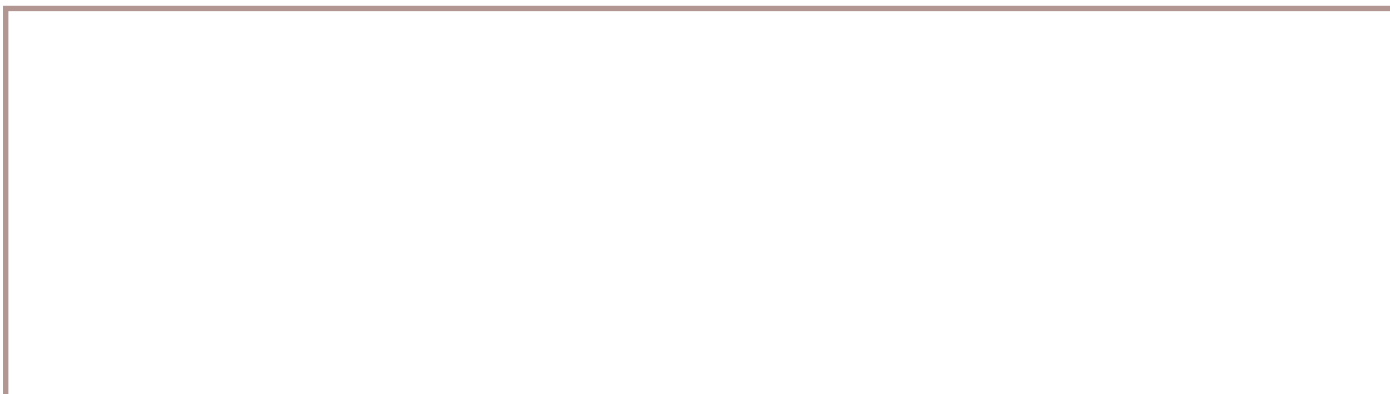
1. Porovnej tyto mapy – vypiš všechny rozdíly (alespoň 10):



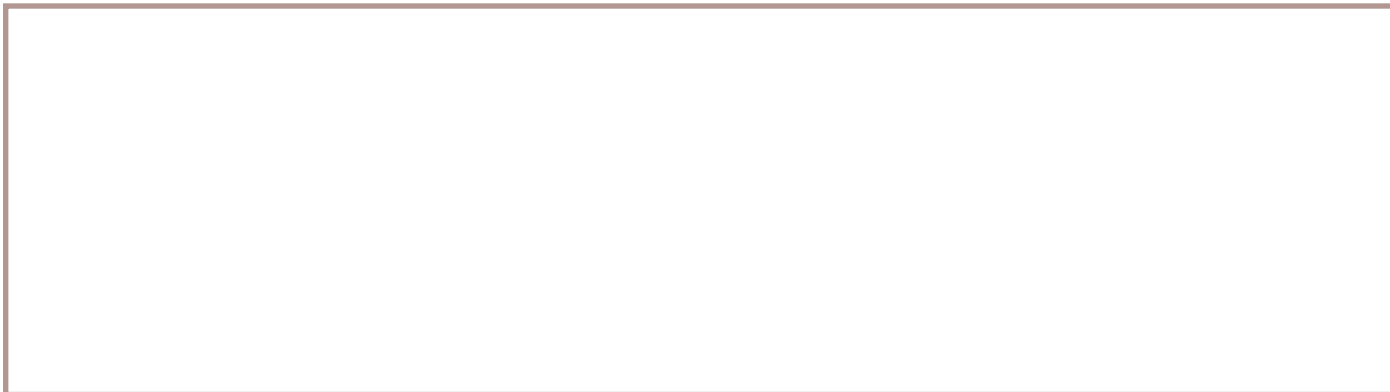
2. V jakých územních celcích žil Komenský? (vypiš ze správné mapy; názvy opiš, i anglické)



3. Přelož anglické názvy historických územních celků:



4. Jak se tyto územní (a státní) celky jmenují dnes?



5. Co se stalo? Chceš se o tom dozvědět více? Poradte se ve skupině, najděte více informací (zdrojů); informace vč. zdrojů vypište:

VARIANTNĚ: uveďte vybrané zdroje (alespoň 3) do sdíleného dokumentu:

https://docs.google.com/document/d/15kOIAaM2Zd7wX8_5vuW794whdKTLh0XO4xj3MntEgT0/edit?usp=sharing